

**Šola za hortikulturo in vizualne umetnosti Celje
Višja strokovna šola**

DIPLOMSKO DELO
Mateja ŽVIŽEJ

Celje, oktober 2021

Šola za hortikulturo in vizualne umetnosti Celje
Višja strokovna šola

Mestna občina Celje
Trg celjskih knezov 9
3000 Celje

Diplomsko delo
v višjem strokovnem izobraževalnem programu Hortikultura
**Trajnostni razvoj javnih zelenih površin v Mestni občini
Celje**

Kandidatka: Mateja Žvižej

Mentor predavatelj: Andreja Gerčer, univ. dipl. ing. kmetijstva

Mentor v podjetju: Valentina Glinšek, univ. dipl. oblik. tekst. in oblač.

Celje, oktober 2021

Šola za hortikulturo in vizualne umetnosti Celje
Višja strokovna šola
Ljubljanska cesta 97
3000 Celje
www.hvvj.si
referat@hvvj.si

Številka: H -151
Datum: 10.9.2021

Študijska komisija Višje strokovne šole je preučila predlog teme in naslova diplomskega dela, ki ga je predložila

Mateja ŽVIŽEJ z vpisno številko **13040250477**,
študentka višješolskega strokovnega programa **Hortikultura**.
Komisija ugotavlja, da je tema diplomskega dela s predmetnega področja **Trajnostni razvoj z izbranimi poglavji biologije**.

SKLEPI ŠTUDIJSKE KOMISIJE

1. Odobri se predlog teme diplomskega dela.
2. Odobri se naslov diplomskega dela:

TRAJNOSTNI RAZVOJ JAVNIH ZELENIH POVRŠIN V MESTNI OBČINI CELJE

3. Imenujeta se mentorja:

mentor predavatelj:
mentor v podjetju:

Andreja Gerčer, univ. dipl. inž. agr.
Valentina Glinšek, univ. dipl. inž. kmet.

Diplomsko delo izdelajte v skladu s "Pravilnikom o izdelavi diplomskega dela in diplomskega izpita" ter ga oddajte v referatu šole.

Andreja Gerčer, univ. dipl. inž. agr.,
predsednica študijske komisije

Nada Reberšek Natek, univ. dipl. inž. agr.,
ravnateljica

Izjava o avtorstvu diplomskega dela

Podpisana Mateja Žvižej

z vpisno številko 13040250477

sem avtorica diplomskega dela z naslovom:

Trajnostni razvoj javnih zelenih površin v mestni občini Celje

S svojim podpisom zagotavljam, da:

sem diplomsko delo izdelala samostojno pod mentorstvom: Andreje Gerčer, univ. dipl. inž. agr.

in pod mentorstvom v podjetju: Valentine Glinšek, univ. dipl. oblik. tekst. in oblač.

V Celju, dne _____

Podpis avtorja/-ice: _____

Zahvala

Vsem vploćenim v moj proces izobraževanja in pisanja diplome bi se rada zahvalila za neizmerno potrpežljivost.

Izvleček

Diplomsko delo se osredotoča na trajnostni razvoj javnih zelenih površin v Mestni občini Celje. Preučevanje oblik trajnostnega strateškega načrtovanja zelenih površin na podlagi dosedanjih raziskav in objav je teoretično zasnovano na obstoječih raziskavah ter primerih dobre prakse Ljubljane in Dunaja. Oba primera prikazujeta pomen splošne iniciative za trajnostni razvoj in javno rabo zelenih površin tako s strani pristojnih institucij kot interesov javnosti ter neprofitnih organizacij, mednarodnih projektov in drugih spodbud. Izvedba študije primera v raziskovalnem delu se osredotoča na Celje kot osrednjo lokacijo in je utemeljena na pregledu lokalnih formalnih strateških dokumentov in drugih virov. Raziskava diplomskega dela je prinesla možnost kritične obravnave načrtovanja in izvajanja skrbi za mestne zelene površine. Različni digitalni viri, dostopni na spletu, prikazujejo interese prebivalcev urbanega dela MOC za zelene površine kot tudi spodbudo pristojnih organizacij k oskrbi in uporabi mestnega gozda, parkov in drugih zasaditev ter zazelenitev urbanih površin. Izveden je bil tudi ogled s fotografiranjem lokacij zelenih površin z namenom mapiranja, ki je pokazal, da je vključevanje zelenih površin v načrtovanje in urejanje mesta splošna praksa MOC.

Ključne besede

zelene površine, trajnostni razvoj, planiranje mest, urbanizem, Mestna občina Celje.

Abstract

This diploma thesis is based on Sustainable development of green spaces in City Municipality of Celje. Study of various aspects of strategic planning of green spaces theoretically established on existing research, topped by the case studies of Ljubljana and Vienna as two internationally renowned successful showcases. Up to these days, both are results of traditional initiative of different stakeholders, such as competent institutions, residents, NDOs and other local or international organisations, all showing great interest in sustainable development of city green areas. Case study in this diploma work was focused on town of Celje as main location and is grounded on the review of formal and other strategic development documentation. By the research, the opportunity to critically examination of planning and implementation of the care for green areas was enabled. Different online available resources represented interests of Celje's inhabitants as well as encouragement of authorities to maintain and use the city forest, parks, and other urban green areas. The viewing and photographing of the chosen locations were performed to fulfil the goal of mapping of urban green areas. It was shown that inclusion of green areas in city planning and landscaping is a common practice in City Municipality of Celje.

Key Words

green areas, sustainable development, city planning, landscaping, City Municipality of Celje

Kazalo vsebine

1	Uvod	1
2	Namen in cilji	2
2.1	Namen diplomskega dela	2
2.2	Cilji diplomskega dela.....	2
3	Raziskovalne hipoteze	3
4	Pregled dosedanjih raziskav in objav	4
4.1	Trajnostni razvoj mest.....	4
4.1.1	Trajnostni razvoj in zelene površine Mestne občine Ljubljana	4
4.1.2	Trajnostni razvoj mesta Dunaj	8
4.2	Trajnostni razvoj zelenih površin v mestih	10
4.2.1	Pomen zelenih površin za kakovost življenja v mestih	10
4.2.2	Vloga družbe pri trajnostnem razvoju zelenih površin v mestih	11
5	Raziskovalne metode – študija primera.....	14
5.1	Potek raziskave.....	14
5.2	Omejitve raziskave	14
6	Rezultati in razprava.....	15
6.1	Rezultat študije primera	15
6.1.1	Pregled dokumentov in drugih virov MOC	15
6.1.2	Predstavitev zelenih površin s fotografskim mapiranjem.....	19
6.2	Razprava.....	33
7	Zaključek	36
8	Viri in literatura	37

Kazalo slik

Slika 1: Zasnova omrežja parkov.	6
Slika 2: Zasnova zelenih klinov in povezav.	7
Slika 3: Participatornost in urbane zelene površine: primer Dunaja.	9
Slika 4: Zeleno priobalno območje Donave na Dunaju.	9
Slika 5: Sprehajalci ob razstavi v parku Tivoli, Ljubljana.	10
Slika 6: Začasna raba zapuščenih površin za namene vrtnarjenja v Ljubljani (Mreža za prostor).	12
Slika 7: Občinski prostorski načrt MOC – posnetek zaslona spletnega mesta.	16
Slika 8: Legenda občinskega prostorskega načrta MOC – posnetek zaslona spletnega mesta.	16
Slika 9: Zelene površine – posnetek zaslona spletnega mesta.	19
Slika 10: Pogled na Mestni gozd.	20
Slika 11: Zemljevid Mestnega gozda ob eni od sprehajalnih poti.	20
Slika 12: Označitev sprehajalnih poti Mestnega gozda.	20
Slika 13: Drevesna hiša v Mestnem gozdu.	21
Slika 14: Igrišče na jasi Mestnega gozda v okviru projekta »Gozdovi za mesta – GREEN4GREY«.	21
Slika 15: Mestni park.	22
Slika 16: Mlada zasaditev ob sprehajalni poti v Mestnem parku.	22
Slika 17: Mestni park – pogled proti Savinji v območju novega mostu.	23
Slika 18: Parkovna zasaditev na vstopu v mestno središče (pogled proti JZ).	23
Slika 19: Parkovna zasaditev na vstopu v mestno središče (pogled proti V).	23
Slika 20: Parkovna zasaditev na javni površini med stanovanjskimi hišami v centru.	24
Slika 21: Primer zasaditve dreves v atriju med stanovanjskimi bloki ob igrišču (1).	24
Slika 22: Primer zasaditve dreves v atriju med stanovanjskimi bloki ob igrišču (2).	25
Slika 23: Primer bogate zasaditve na igrišču javnega vrtca (1).	25
Slika 24: Primer zasaditve pred igriščem javnega vrtca in na njem (2).	26
Slika 25: Napisna plošča ob čebelam prijazni zasaditvi pred SLG Celje.	26
Slika 26: Čebelam prijazna zasaditev pred SLG Celje.	27
Slika 27: Stara sadna drevesa v mestnem sadovnjaku na Golovcu.	27
Slika 28: Nova zasaditev v mestnem sadovnjaku na Golovcu.	27
Slika 29: Priljubljena sprehajalna promenada ob Savinji, obdana s platanami.	28
Slika 30: Drevored na Kersnikovi ulici. Bolna drevesa so nadomestili z novimi.	29
Slika 31: Drevored na Stritarjevi ulic z novimi zasaditvami nadomestnih dreves.	29
Slika 32: Drevored na javnem parkirišču Spodnji grad.	30
Slika 33: Zasaditev pri III. osnovni šoli.	30
Slika 34: Drevored na obrobju igrišča pri IV. osnovni šoli.	31
Slika 35: Zasaditev med dvema prometnima cestama v gosto naseljenem predelu Celja.	31
Slika 36: Nova postaja za javni najem koles.	31
Slika 37: Primer novih zasaditev pri sodobni ureditvi mestnega jedra – Muzejski trg.	32
Slika 38: Primer novih zasaditev pri sodobni ureditvi mestnega jedra – Gubčeva ulica.	32

Slika 39: Zaščitena platana pri železniški postaji.....	33
---	----

1 Uvod

Globalno prepoznavanje potrebe po trajnostnem razvoju sega že v leto 1992, ko je bila v Riu sprejeta obljuba o »upoštevanju globalnih trendov in usmeritvi nadnacionalnih institucij« za zagotavljanje »nadaljnje možnosti ekonomskega in družbenega razvoja ob sočasnem upoštevanju okoljskih dimenzij« (Lukšič 2009, 250). Tudi Mestna občina Celje (v nadaljevanju MOC) je vsled temu trendu kmalu po vstopu Slovenije v Evropsko unijo pričela še dodatno utrjevati temelje trajnostnega mestnega in regijskega razvoja, kar dokazuje organizacija nacionalnega strokovnega simpozija z naslovom »Trajnostni razvoj – od strategije do prakse«. (Šrot 2004, 4) Po slednjem je tudi izdala zbornik z izčrpnimi informacijami o splošnih usmeritvah, primerih dobre prakse ter zastavila lokalne smernice izboljšanja življenja mestne občine z vidika »višjih okoljskih standardov v lokalni skupnosti« (Mašat 2004, 77–79).

Prva asociacija trajnostnega razvoja je varovanje okolja, pri katerem v kontekstu mestnega bivanja igrajo pomembno vlogo zelene površine. Celje se že desetletja uspešno sooča z obremenjenostjo voda, tal in zraka z regulacijo na področju izpustov, s sanacijo odlagališča odpadkov in z izgradnjo centralne čistilne naprave. Z razvojnimi programi dosega cilje trajnostnega razvoja, mednje pa sodi tudi razvoj naravnega okolja in zelenih površin, na katere se bo osredotočilo to diplomsko delo.

Predpostavljam, da Celje trajnostno ravna z zelenimi površinami, jih ohranja in vzdržuje, izboljšuje in širi z namenom zagotavljanja možnosti izboljšanja kakovosti življenja prebivalcev MOC. Raziskati želim, katere so obstoječe zelene površine MOC glede na zemljevid zelenih površin (https://prostor.celje.si/pregledovalnik/zelene_povrsine/zelene_povrsine.html?r=3), ki je prosto dostopen na spletnem mestu MOC, in s fotografijami dokumentirati izbrane mikrolokacije kot reprezentativne primere dobre prakse, uporabljene v tem okolju. Poleg tega želim predstaviti tudi nove priložnosti, ki jih MOC še lahko vključi v svoj trajnostni razvoj. Slednje bom skušala pridobiti predvsem iz primerov dobre prakse drugih mest.

Z diplomskim delom želim prikazati, kako morata trajnost in družba delovati z roko v roki, sploh ko gre za urbana okolja, kjer je še posebej pomemben trajnostni razvoj zelenih površin. Od raziskave v prvi vrsti pričakujem rezultate, ki ponazarjajo uspešno delovanje, in izzive, s katerimi se na tem področju sooča MOC.

2 Namen in cilji

2.1 Namen diplomskega dela

Namen diplomskega dela je pregled trajnostnega razvoja zelenih površin v mestu Celje s pomočjo dokumentacije, primerjave z drugimi mesti in prikaza izbranih mikrolokacij mestnih zazelenitev.

2.2 Cilji diplomskega dela

Cilj 1: Preučiti literaturo na področju trajnostnega razvoja, osredotočeno na razvoj zelenih površin v mestu.

Cilj 2: Preveriti in povzeti uradno dokumentacijo razvoja zelenih površin mesta Celje in drugih mest.

Cilj 3: S terensko raziskavo locirati zelene površine mesta Celje in s fotografijami dokumentirati izbrane mikrolokacije.

3 Raziskovalne hipoteze

Hipoteza 1: V Celju zelene površine predstavljajo pomemben del trajnostnega razvoja mestne občine.

Hipoteza 2: Mestna občina Celje skrbi za ohranjanje obstoječih in širjenje zelenih površin na območju prenovljenih delov mesta.

Hipoteza 3: V sodelovanju z različnimi iniciativami se v mestu Celje in njegovi neposredni okolici izvajajo različni projekti za razvoj zelenih površin, namenjeni družbeni rabi.

4 Pregled dosedanjih raziskav in objav

Koncept trajnostnega razvoja kot ideologija nasprotuje produktivizmu kot glavnemu vodilu globalne organizacije sveta. Oba vidika je mogoče združiti po manj strogih modelih vključevanja trajnosti v razvoj družbe. Ti združujejo trajnost, produktivnost v interdisciplinarnem političnem pristopu, ki prepleta vse vidike življenja posameznika. Zavzemanje za trajnost v zasebnem, javnem in političnem prostoru je bistvenega pomena za nadaljnji razvoj družbe s pozitivno vizijo okoljskega ozaveščanja in uveljavljanja »trajnostnih vzorcev obnašanja, ki bodo nadomestili netrajnostne na različnih področjih vsakdanjega življenja« (Lukšič 2009, 261).

Zelena ekonomija, izhajajoča iz stremljenja k samozadostnosti, je v eni najhitreje razvijajočih se držav Latinske Amerike, Kubi, nastala kot odgovor na embargo ZDA. Pomanjkanje zaradi nezmožnosti uvažanja dobrin, ki bi pospešile industrializacijo in povečale produktivnost države, kot jo poznamo v *klasičnem* pomenu besede (visok BDP na prebivalca, visok življenjski standard v smislu dohodkov na posameznika itd.) ter posledično odpravile lakoto, je izzvalo državljane, da inovativno pristopijo k samooskrbnemu načinu pridelave. Čeprav je na Kubi še vedno pogosto kršenje človekovih pravic in svobode govora, pa je ta država zahvaljujoč novi post-socialistični paradigmi trajnostnega razvoja, v svoji regiji vodilna tako po nivoju izobrazbe, življenjski dobi in kakovosti življenja (Gregorčič 2009, 272–273).

Ob branju raziskav s področja trajnostnega razvoja se večinoma srečujemo s političnimi opredelitvami trajnosti kot alternative kapitalizmu ali drugemu družbenemu redu. Tudi sodobne iniciative trajnost definirajo kot bistven del dolgoročnega razvoja družbe. Podobno trajnostni razvoj mest nudi širok spekter ukrepov, projektov in aktivnosti z vidika varovanja okolja, ohranjanje zelenih površin pa je eden izmed njih.

4.1 Trajnostni razvoj mest

Dryzek (2018, 185–186) pravi, da je trajnostni razvoj utemeljen na globalni ravni, a ga je vendar potrebno upoštevati tudi na regionalni in lokalni ravni. Trajnost v mestih razumemo kot splet različnih dejavnikov dolgoročnega ohranjanja virov in zmanjšanja vplivov na okolje, bistvenih za kakovostno življenje lokalne in globalno povezane družbe.

Na državni ravni je trajnostni razvoj vključen v nacionalne strategije, te pa se nadalje prenašajo na manjše skupnosti, kot so regije, nenazadnje tudi na skupnosti mest. V imenu Mestne občine Celje je župan julija 2014 podpisal Deklaracijo trajnostnega razvoja Savinjske regije (RASR, Razvojna agencija Savinjske regije 2014, 4), ki se zavzema za spodbujanje dolgoročnega delovanja občin regije v smeri varovanja okolja in dviga kakovosti življenja v lokalnem okolju. Podobni dokumenti iz preteklih let so spodbudili delovanje občin v regiji. Kot navaja poročilo iz obdobja 2012/2013 (RASR, Razvojna agencija Savinjske regije 2013, 6), je bila prav v MOC bistvena trajnostna usmeritev zmanjšanje porabe energije, trajnostno ravnanje z odpadki, ozaveščanje prebivalcev (predvsem mladih) in monitoring okolja.

4.1.1 Trajnostni razvoj in zelene površine Mestne občine Ljubljana

Strategija trajnostnega razvoja MOL iz leta 2002 zajema vse od informatizacije, razvoja podjetništva in turistične perspektive mesta do potniškega prometa in zdravstvenega

varstva ter se v svojih projektih dotakne tudi izboljšanja bivalnega okolja, zmanjšanja obremenitev okolja in urejanja krajinskih parkov (Mestna občina Ljubljana 2002, 2). Po scenariju približevanja trajnostnemu razvoju v poselitven vidik avtorji vključijo tudi zaščito mestne kulturne in naravne dediščine predvsem kot pomembne za privabljanje turistov, pa tudi podjetnikov in tuje izobražene delovne sile. Odprti prostori kot značilnost evropskih mest zajemajo javne površine, namenjene družbenemu prostoru, katerega pomemben del so tudi zelene površine, ki jih morajo načrtovalci upoštevati in jim prilagajati posege v urbano okolje (prav tam, 28–31).

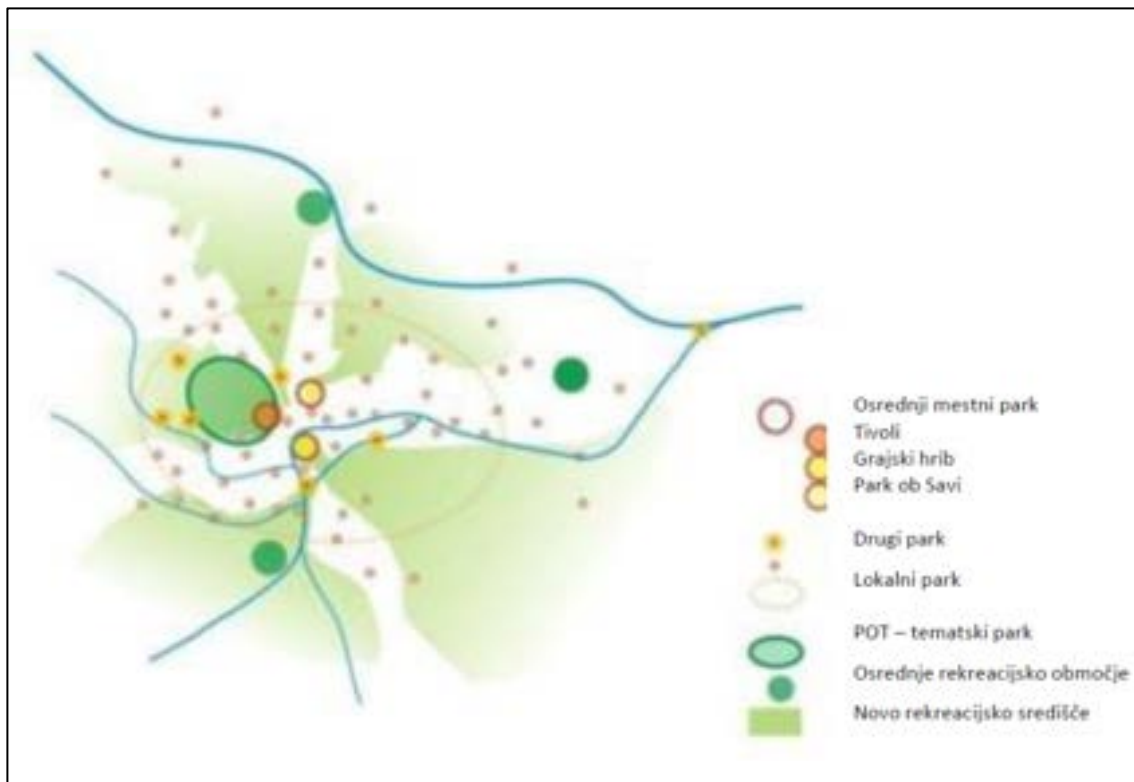
V nadaljevanju se osredotočim predvsem na projekte in ukrepe, povezane s prostorom in z zelenimi površinami. Že v letu 2002 so se v MOL zavedali pomembnosti ohranjanja biotske in pokrajinske pestrosti in si zadali pomembne korake do tega cilja. Prenova in sanacija degradiranih urbanih območij je bila prav tako pomemben cilj za doseganje boljših ekoloških in funkcionalnih razmer v mestu. Med rešitvami mnogih prostorskih problemov namreč med različnimi družbenimi programi izpostavljajo tudi zelene površine. Med cilji programa je tudi ohranjanje zelenega pasu okrog mesta (prav tam, 48–52). Strategija MOL iz leta 2002 predvideva tudi regionalni trajnostni razvoj. V smislu ohranjanja zelenih površin se ta nanaša predvsem na krajinske parke, kot so Krajinski park Barje, Šmarna gora in Polhograjski dolomiti (prav tam, 72–73).

Do konca lanskega leta je trajnostni razvoj MOL zagotavljala srednjeročna trajnostna strategija, zasnovana v letu 2014 (Gajšek 2015). Preskok med obema obdobjema je že viden iz poudarkov dokumenta, ki se nanašajo na podobne prostorske izzive, a predlagajo nove pristope k trajnostnemu razvoju. T. i. »urbana strategija« že navaja uspeh pri ohranjanju negozdnih habitatov kljub urbanizaciji. Gre predvsem za območje Ljubljanskega barja, ki je zaščiteno kot območje NATURA 2000. Pod to zaščito sodijo tudi Šmarna gora in Rašica ter območja ob reki Savi. Poleg naštetih zajema ljubljansko območje tudi krajinske parke:

1. »KP Zajčja dobrava,
2. KP Polhograjski Dolomiti,
3. KP Tivoli,
4. Rožnik in Šišenski hrib ter
5. KP Ljubljansko barje« (Gajšek 2015, 15).

Danes najdemo večje površine MOL na spletnem mestu ljubljana.si, ki navaja 12 lokacij: Črnuški bajer, Družinski park Muste, Koseški bajer z okolico, Krajinski park Ljubljanski barje, Krajinski park Polhograjski dolomiti, Krajinske parke Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib, Krajinski park Zajčja dobrava, Mestni park Rakova Jelša, Pot ob Savi, Pot spominov in tovarištva, Severni park in Šmartinski park (https://www.ljubljana.si/sl/moja-ljubljana/ljubljana-zate/pregled-vseh-projektov/javne-zelene-povrsine-vecje/#SP_2675).

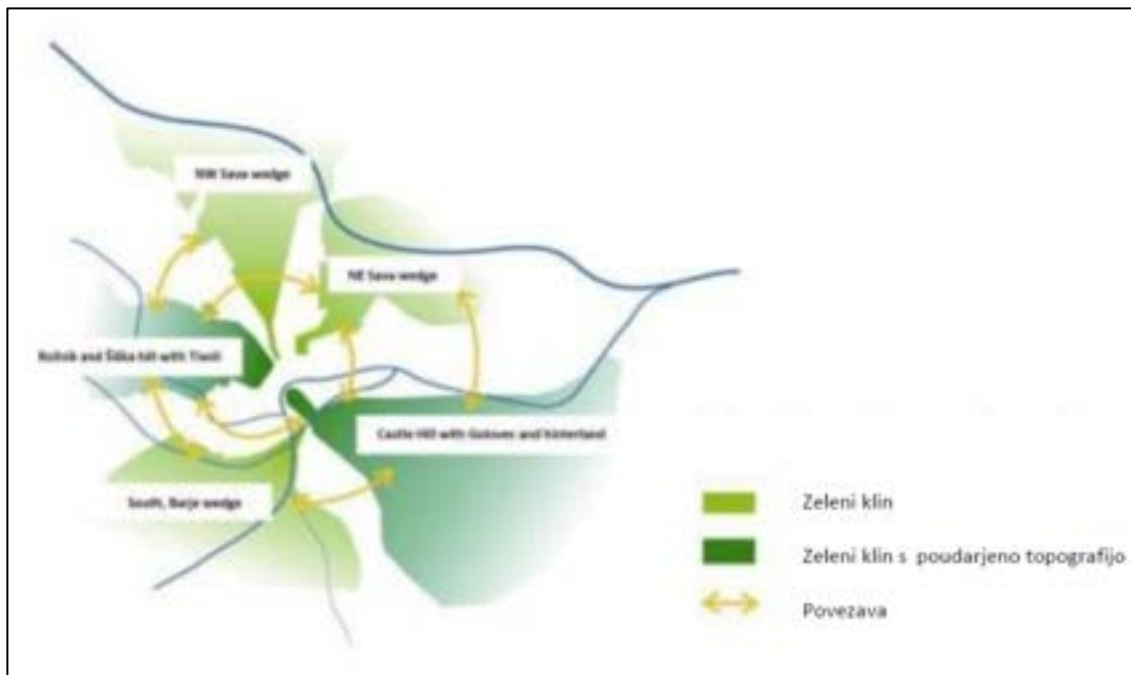
Parki, kot jih razumemo pri obravnavi urbanih zelenih površin, se nanašajo tudi na vse druge parkovne zasaditve v mestu. V zasnovi omrežja parkov jih prikazuje slika 1.

Slika 1: Zasnova omrežja parkov.

Vir: Gajšek 2015, 56

Pomemben podatek z vidika zelenih mestnih in primestnih površin je tudi to, da gozd porašča 46 % MOL. Gozd občina odkupuje od zasebnih lastnikov, da bi s tem zagotovila ohranjanje tega naravnega dela urbanega območja, ki je pomemben za klimatsko ravnoesje, ohranjanje vodnih virov in preprečevanje erozije tal. Poleg gozda zajemajo tri četrtine občinskih mestnih površin tudi druge zelene površine. Sicer se v večjem delu razprostirajo v območju mestnega zaledja, a vendar jih v strnjenem mestu najdemo skoraj eno petino. V dokumentu strategije avtorji poudarjajo pomembnost povezovanja urbanih zelenih površin ter njihove dostopnosti za vse meščane, ki bi jih lahko uporabljali kot vrtove, igrišča in zelenice. Vendar pa ne glede na to, ali so v zasebni ali javni lasti, zelene površine mestu dajejo dodano vrednost v smislu blaženja vročinskega vpliva v poletnih mesecih ter splošnega ohranjanja mikroklimatskih razmer (Gajšek 2015, 15).

Slika 2: Zasnova zelenih klinov in povezav.

Vir: Gajšek 2015, 56

MOL je v strategiji definirala tudi t. i. »zelene kline« (na sliki 2), iz katerih bi se konstruirala povezana mreža zelenih površin. Ne le vzdrževanje obstoječih zelenih površin, urbana strategija MOL se zavzema tudi za ponovno vzpostavitev zelenih površin na območjih, kjer so bile degradirane s pozidavo. Tukaj igrajo pomembno vlogo vodne površine, vodotoki in obvodne ureditve (Gajšek 2015, 15), ki so osrednja rdeča nit javnih zelenih površin tudi na Dunaju, kot bomo lahko videli v naslednjem poglavju tega diplomskega dela. Strateški pristop k oblikovanju zelenih površin v mestih lahko prepoznamo tudi po predstavljanju tega prebivalcem in drugi zainteresirani javnosti. MOL ima za namene javnih zelenih površin na svojem spletnem mestu (ljubljan.si) posebno rubriko dodeljeno prav projektom zelenih površin. Tam najdemo različne projekte, na primer:

- Ureditev pešpoti v parku Zvezda, zaključen v letu 2019.
- Vzpostavitev Dijaškega parka Gimnazije Bežigrad, katerega ureditev naj bi bila pobuda samih dijakov, zaključen v letu 2018.
- V letu 2018 se je zaključila vzpostavitev novega doživljajskega parka Teren ob Masarykovi cesti, ki je namesto opuščene gradbene jame postal prostor »za eksperimentiranje, grajenje in preizkušanje novih idej različnih deležnikov in ponuja nove možnosti za učenje, druženje, spoznavanje in igro« in »temelji na ideji spodbujanja krožnega gospodarstva, zato je vsa oprema izdelana iz odpadnih predmetov in materialov, najdenih v zbirnem centru Snage Ljubljana. (<https://www.ljubljana.si/sl/moja-ljubljana/ljubljana-zate/pregled-vseh-projektov/javni-parki-in-zelene-povrsine-v-ljubljani/>)«.
- Ob slednjem so v istem letu oblikovali tudi urbani gozd, kjer so na mestu nelegalnega parkirišča posadili 19 različnih sort javorja.
- Še leto poprej je MOL vzpostavila Tomanov park, ki je dal nov javni prostor travnatih površin, kombiniranih s površinami za sedenje. Dolgoročno naj bi se prostor preoblikoval v trg s podzemno garažo in podhodom pod železniško postajo.

Če bi raziskovanje nadaljevali še dlje v pretekla leta, bi lahko pregledali še mnogo drugih od zeleno-trajnostnih do kulturno-zgodovinskih projektov. Iz navedenega bi lahko sklepali, da MOL po eni strani s projekti obnove manjših zelenih površin v mestu skrbi za kakovost življenja meščanov, po drugi pa jih o tem tudi transparentno obvešča. Zanimivo bi bilo tudi videti, kako se v oblikovanje prostora vključujejo meščani (t. i. *participatorni urbanizem*), kar smo podrobneje opisali v enem od naslednjih podpoglavij.

4.1.2 Trajnostni razvoj mesta Dunaj

Dunaj smo izbrali kot svetovno znani vzor trajnostnega načrtovanja velikega evropskega mesta. Javne površine ob Donavi in njenih kanalih se z leti obnavljajo in ustvarjajo nove prostore družbenega življenja v mestu. Zelene površine so zastopane tudi s parki in gozdovi, podobno kot v Ljubljani ali Celju. Transformacija Dunaja iz propadajoče povojne periferije v visokokakovostno bivalno okolje, ki v svetu predstavlja prosperiteto mestnega življenja, je pravzaprav posledica soočanja z gospodarskimi in geopolitičnimi izzivi v korist mesta, pravita avtorja analize skoraj petindvajsetletnega razvoja avstrijske prestolnice (Antalovsky in Löw 2019, 5–9).

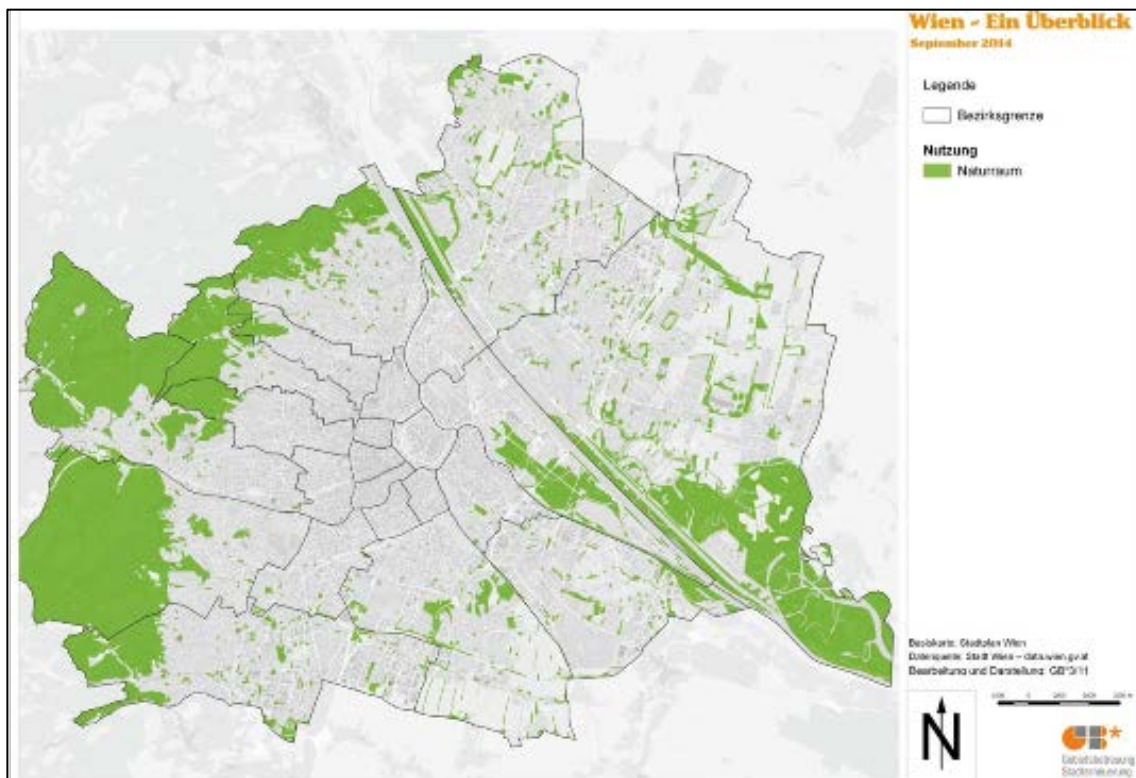
Dunaj naj bi se po njuni raziskavi urbanistično razvijal v štirih ciklih, in če se je v prvem soočal predvsem s premagovanjem kolapsa komunističnega sistema in prerazporeditvijo geopolitičnih pogojev, se je že v drugem (v času pridružitve Avstrije Evropski uniji) pokazala jasna potreba po dolgoročni trajnostni strategiji. Financiranje razvoja mesta se je osredotočalo na izboljševanje kakovosti življenja za prebivalce. Trajnost je pomenila vse od uvedbe tehnologije pametnega mesta, katere cilj je bil ljudi preusmeriti k rabi trajnostne infrastrukture (predvsem javnega prometa), finančne dostopnosti bivalnih enot, uporabe zelenih virov energije do ohranitve, povečanja in povezovanja zelenih površin v mestu.

Dunajska Deklaracija zelenega pasu je bila sprejeta že v letu 1995 in je do leta 2001 zagotovila skoraj 50 % zelenih površin glede na celotno površino Dunaja (Breiling in Ruland 2008, 168). Zeleni pas Dunaja zajema pet velikih območij:

1. Dunajski gozd (orig. *Wienerwald*),
2. goro Bisamberg,
3. kmetijsko cono Marchfeld,
4. priobalni pas Donave in
5. terasasto pokrajino (orig. *Terassenlandschaft*) na jugu Dunaja.

Dunajski gozd, ki je priljubljena lokacija za sprehajalce, kolesarje in druge športnike, objema mesto z vzhodne strani in predstavlja 20-kilometrski pas »mestnih pljuč«, k zaščiti katerih so se oblasti z deklaracijo zavezale že v letu 2002. Gričevje Bisamberg je njegovo nadaljevanje proti severu mesta. Ker je poraščen z vinogradi, njegova uporaba predstavlja pomemben konsenz med lokalnimi lastniki posestev in načrtovalci mesta. Kmetijsko območje se nahaja tudi na severnem bregu Donave, severovzhodno od mesta. Kot najpomembnejša območja javne rabe pa se izkazujejo prav tista, ki se sonaravno oblikujejo ob reki Donavi in njenih kanalih, in tečejo skozi mesto. Razvoj teh površin poteka še danes in uspešno kljubuje kapitalskim interesom oziroma z njimi najde konsenz kombinacije javne in komercialne rabe na priobalnih območjih (Breiling in Ruland 2008, 174–179).

Slika 3 prikazuje zelena območja, od katerih je večina namenjena brezplačni javni rabi, slika 4, ki sledi, pa značilen priobalni pas reke Donave, imenovan tudi Dunajski otok, ki zajema več različnih območij površin javne rabe, priljubljenih med prebivalci avstrijske prestolnice.

Slika 3: Participatornost in urbane zelene površine: primer Dunaja.

Vir: https://ipop.si/wp/wp-content/uploads/2016/11/Participation-and-urban-green-spaces-Vienna-example_Tamara-Brajovi%C4%87.pdf

Slika 4: Zeleno priobalno območje Donave na Dunaju.

Vir: <https://www.getyourguide.com/danube-island-120193/>

4.2 Trajnostni razvoj zelenih površin v mestih

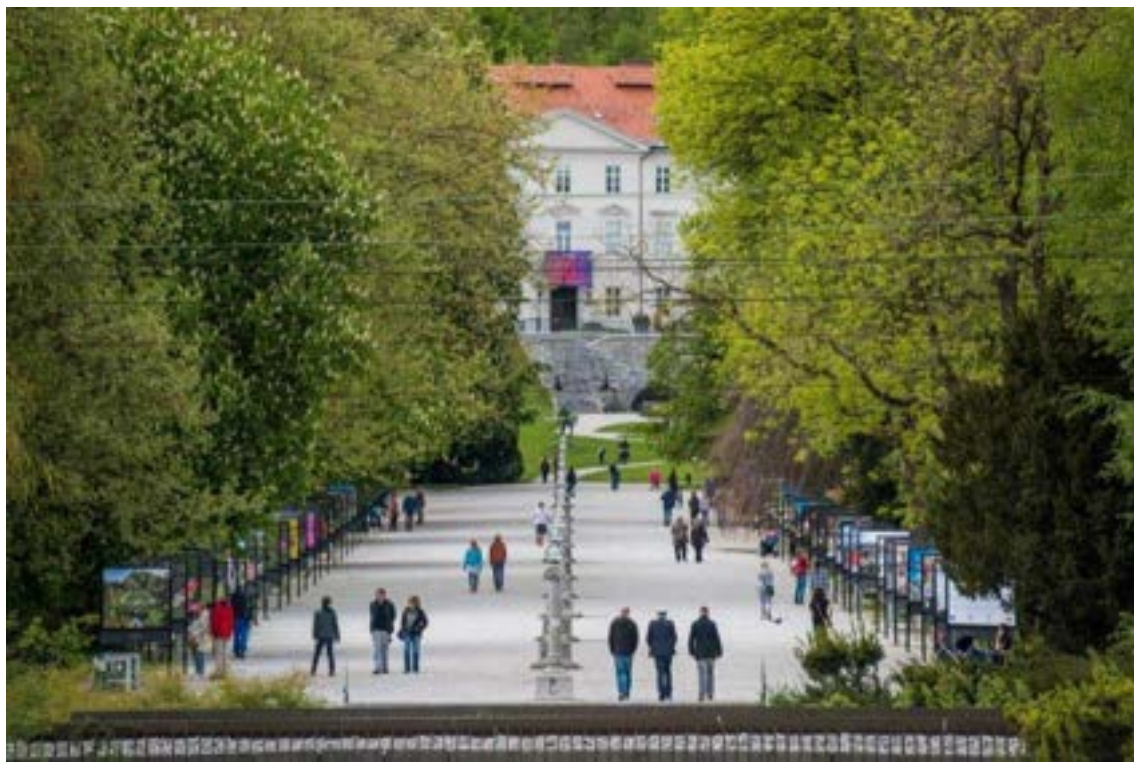
Pomen trajnostnega razvoja zelenih površin v mestih smo napovedali že s predstavitvijo primerov trajnostnega razvoja Ljubljane in Dunaja. Opaziti je, da se ljudje čedalje bolj zavedamo pomena ohranjanja in revitalizacije prostorske razporeditve, ki vključuje zelenice, parke, gozdnate površine in druga zelena območja javne ter zasebne rabe v urbanih območjih. Podnebne spremembe, kakovost zraka in vode se čedalje bolj sidrajo v zavest posameznikov, gibanja za bolj trajnostno bivanje v lokalnem in globalnem okolju pa so tudi v velikem interesu mladih.

Kot pravi Dolejši (2014, 40): *»Obstoj zelenja v urbanih naseljih je za mnoge tako samoumeven, da se skoraj ne zavedamo njegove vrednosti. V mestni krajini je zelenje nepogrešljivo za doseganje določene ravni kakovosti življenja. Mesta, ki imajo veliko zelenja, ustvarjajo raznolika delovna in življenjska okolja in so privlačna za prebivalce, obiskovalce in investitorje.«*

Avtorica se sicer osredotoča na vlogo dreves v urbanem okolju, a prav ta tako z vidika naravne dediščine kot hortikulture predstavljajo pomemben delež zelenih površin v mestu.

4.2.1 Pomen zelenih površin za kakovost življenja v mestih

Jansson (2014, 2–3) kakovost življenja v mestu definira kot fizične kakovostne elemente in funkcije prostora, ki ljudem nudijo izpolnjevanje vrednot in jim predstavljajo prednosti vsakdanjega bivanja. Avtorica prednosti zelenih površin razdeli glede na posamezne kategorije življenja, to so: ekonomske, zdravstvene, kakovostne (v smislu kakovosti življenja) in naravovarstvene.

Slika 5: Sprehajalci ob razstavi v parku Tivoli, Ljubljana.

Vir: <https://www.spottedbylocals.com/ljubljana/tivoli-park/>

Ekonomski vidik je na splošno dolgoročen in se manifestira skozi celoten cikel načrtovanja urbanih zelenih površin, v kratkoročnem smislu pa se nanaša predvsem na privlačnost lokacije, ki omogoča, da so ljudje pripravljeni investirati več ter tako povečati vrednost nepremičnin v mestu in posledično kupno moč meščanov, ki v splošnem zvišuje standard življenja v mestu. Zdravstveno gledano so zelene površine bistven element omogočanja zdravega načina življenja z vidika gibanja in medsebojnega povezovanja, ki je predvsem pomembno za zdrav telesni in psiho-socialni razvoj otrok, odraslim pa omogoča okolje, v katerem lahko skrbijo za zdrav življenjski slog v vseh življenjskih obdobjih. Ta prednost se neposredno nanaša tudi na vidik pomena zelenih površin za splošno kakovost življenja, ki se ji pridružujejo tudi zagovorniki zadovoljstva na delovnem mestu kot pomembnega dejavnika produktivnosti. Pogled na zelenje naj bi pomagal zmanjševati stres na delovnem mestu, lastnikom pa povišal ceno poslovnih nepremičnin za kar 7 %. Tudi javni transport, kolo ali hoja za premik od ene do druge lokacije naj bi dosegala višje cilje v območju urbanih zelenih površin. Ekologija kot zadnji navedeni vidik pomena zelenih površin pa se, kot rečeno, osredotoča na zmanjševanje toplotnih udarov in podobnih posledic globalnih podnebnih sprememb, zmanjševanje onesnaženja zraka ter blaženje hrupa (Jansson 2014, 3–7).

4.2.2 Vloga družbe pri trajnostnem razvoju zelenih površin v mestih

Urbanistično načrtovanje zajema projekte obnov in novih zasnov mestnih plaž, igrišč, sprehajalnih površin, zgodovinsko-kulturnih znamenitosti ... Da bi mesto dosegalo kar najboljšo kakovost življenja za njegove prebivalce, so slednji tesno vključeni v načrtovanje mesta, začasno rabo, med ljudmi se promovirajo ukrepi za zmanjševanje posledic globalnega segrevanja v obliki ustvarjanja in povezovanja zasebnih in javnih vrtov ter zelenih dvorišč. Ugotovitve avtorice Egger (2020), ki je na Dunaju sodelovala v programu izmenjave javnega urbanističnega planiranja, pravijo, da je lahko takšen pristop uspešen le, če je mogoče v procese pritegniti in vključiti tudi prebivalce. Pri družbeno koncipiranem umeščanju v prostor se ne smemo bati financiranja kreativnost, fleksibilnosti pri tehnikah načrtovanja, iskanja inovativnosti med meščani, usmerjati razvoj v skladu z družbeno dinamiko in zakonodajo oblikovati jasno in razumljivo vsem, ki se jih tiče, še pravi avtorica (prav tam).

Slika 6 prikazuje manifestacijo t. i. »participatornega urbanizma«, ki je kot nasprotje »investitorskemu urbanizmu« pomemben vidik trajnostnega strateškega upravljanja mest. Kot beseda participatorni že sama asociira, gre za sodelovalni princip oblikovanja okolja, v katerega mesto vključi čim več prebivalcev. Znano je namreč, da so ljudje bolj zainteresirani in motivirani v skrbi za svoje okolje, če ga sooblikujejo in v skupnem konsenzu dosežejo izboljšave za boljšo kakovost življenja njih samih. Po drugi strani pa vključena družba bolj sodeluje pri upravljanju svojega lokalnega okolja in dopušča manj možnosti netrajnostni degradaciji urbanih površin, ki jih povzroča investitorski urbanizem. Ne le v Ljubljani, tudi v Kopru se je pojavila pobuda za oblikovanje prostora s strani meščanov, ki se je intenzivirala v zadnjih letih, ko so lokalni arhitekti zbirali mnenja in interese meščanov ter jih oblikovali in prenašali odločevalcem, ki že od okrog leta 1960 nimajo celovitega urbanističnega načrta za mesto Koper (https://www.drustvo-dal.si/index.php?nav=719&jezik=SL&sel_id=2750).

Skupnostne prakse so podobno kot lokalne pobude pomemben element oblikovanja prostora. Strokovnjaki na področju urbanega načrtovanja jih ne le priznavajo, ampak jim dajo pomembno veljavo za sooblikovanje življenja v mestih. Prinašajo hitre pozitivne

spremembe, ki so cenovno ugodnejše, dostopnejše in kot takšne dojete tudi s strani javnosti, ki so ji namenjene – prebivalcem mest. Vanje se vključuje čedalje več posameznikov, ki se povezujejo v interesne skupine, zato postajajo v slovenskih mestih čedalje pogostejše. Vendar pa tukaj ne gre le za oblikovanje prihodnjih korakov, temveč tudi preverjanje tistih predpisov in pravil, ki so jih pristojni že sprejeli. Avtor uvoda v zbornik konference Skupnostne prakse v urejanju prostora, Marko Peterlin (2015, 6–7), opozarja tudi na vidik vzpostavljanja lastnih interesov skozi takšne prakse, ki se lahko kmalu izrodijo v neupoštevanje skupnostnega vključevanja v razvoj urbanih okolij.

Slika 6: Začasna raba zapuščenih površin za namene vrtnarjenja v Ljubljani (Mreža za prostor).

Vir: <https://ipop.si/2013/09/30/zacasa-raba-prostora-revitalizacija-z-majhnimi-koraki/>

V Ljubljani se za skupnostno prakso v obliki participatornega urbanizma zavzema Inštitut za politike prostora (<https://ipop.si/>). Njihov portal Mreža za prostor (<https://www.mrezaprostor.si/>) povezuje, ozavešča in nudi strokovno podporo nevladnim organizacijam za trajnostno vključujoče urejanje prostora. Izvajajo projekte, kot je Anketa o mestnih drevesih, ki je bila izvedena v celotni Sloveniji. Ljudje, ki so se je udeležili, so se v 61 % strinjali s potrebo po strokovni negi dreves, ki naj bi se zahtevala od vseh lastnikov in ki bi jo morala država zagotoviti z ustreznimi predpisi in enotnimi pogoji za vsa mestna drevesa. V okviru tega projekta je pomembno navesti še, da veliko ljudi meni, da je v njihovih krajih dreves premalo in da bi ob vsakem poseku moralo biti posajeno novo drevo namesto plačevanja prispevkov za nadomestno saditev druge (<https://www.mrezaprostor.si/aktualno/clanki/anketa-o-mestnih-drevesih-javnost-naklonjena-ukrepom-oblasti-za-varovanje-mestnega-drevja/>).

O skupnostnih praksah v urejanju prostora na Dunaju je v zborniku Prostor sodelovanja pisal tudi Matevž Straus (2015, 8–11). Neformalne organizacije vključevanja družbe od spodaj navzgor (torej od javnosti k odločevalcem) so danes že vsakdanje. Ljudje naj bi

počasi spoznavali pomen sodelovalne družbe in ga postavljali nad materialno in individualistično. Dejstvo, ki ga večina med nami dobro pozna, je, da moramo prostor, kjer bivamo, deliti in je zato pomembno, da ga sooblikujemo tudi v urbanih okoljih. Na Dunaju so v tem duhu prve pobudo prevzele prehranske zadruge, ki določene lokacije v mestu uporabljajo tako za skladiščenje in razdeljevanje pridelkov kot tudi za druženje, s prehrano povezane delavnice in druge dogodke. Gre za zanimiv vidik združevanja z namenom lokalne pridelave in nadzora nad poreklom, katerega posledica je tudi oblikovanje urbanih vrtov, finančno in organizacijsko podprtih s strani lokalne oblasti. Avtor nadalje opisuje še druge oblike sodelovalnega urbanizma in prispevek zaključni misli, da so individualni projekti omejeni ter da ljudske iniciative sicer ustvarjajo spremembo, a le v lokalnem okolju. Za celovit družbeni premik pa bi moralo biti poskrbljeno s politično podprto sistematizacijo razvoja mest, ki bi zgladila družbene razlike in ponovno definirala razmerje javnega in zasebnega v dolgoročno korist vseh udeleženi (Straus 2015, 8–11). Slednje prinašajo premišljeni in kakovostno zasnovani ter oblikovani strateški dokumenti, kot so strategije trajnostnega razvoja.

5 Raziskovalne metode – študija primera

Drugi del tega diplomskega dela se bo osredotočil na študijo primera trajnostnega razvoja zelenih površin v Mestni občini Celje. Če smo v prvem, teoretičnem delu analitično pristopili k obravnavi pojmov trajnostnega razvoja in pomena zelenih površin v mestih, ki smo ga na podlagi najdenih virov in dokumentacije preučili tudi na dveh že obstoječih primerih, se želimo sedaj osredotočiti na konkreten primer zelenih površin v mestu Celje. Z metodo analize dokumentov študija primera sprva obravnava aktualne in zgodovinsko pomembnejše poudarke teme diplomskega dela, ki jih naknadno podkrepi še z metodo opazovanja. Pri slednji gre za terensko delo, ki se ne nanaša na opazovanje oseb, ki je znana družboslovna kvalitativna metoda, temveč na opazovanje zelenih površin v mestu Celje. Za evidenco opazovanja smo na terenu posneli tudi fotografije.

5.1 Potek raziskave

Študija primera je kot raziskovalni del tega diplomskega dela potekala v dveh delih. Najprej smo v maju, juniju in juliju 2021 pridobivali različne vsebine in dokumente, ki bi lahko pripomogli k prikazu formalne ureditve trajnostnega razvoja zelenih površin v MOC. Pri pregledu Prostorskega portala (2017) in drugih občinskih spletnih virov smo se osredotočili na iskanje prostorskih aktov, kot so Občinski prostorski načrti in Občinski podrobni prostorski načrti. Poleg tega smo skušali najti tudi kakšen konkreten dokument o trajnostnem razvoju MOC. Dostopnost teh virov je bila slabša, kot smo pričakovali, zato smo skušali preko spletnih in tiskanih virov pridobiti tudi drugo dokumentacijo, v kateri bi lahko preverili strateško trajnostno načrtovanje zelenih površin Celja. Našli smo osnutek urbanističnega načrta (Razvojni center planiranje d.o.o. Celje, 2013) in osnutek Občinskega programa varstva okolja Mestne občine Celje 2016–2020 (2015). Poleg tega je na spletu dostopen tudi Prostorski portal MOC (2017), spletišče Mestnega gozda (2021), portal Urejeno – zeleno (2021) in drugi javno dostopni spletni viri, ki opisujejo zelene površine v Celju ter njihovo oskrbovanje. Drugi del raziskave, ki je bil izveden v avgustu 2021, se je osredotočal na fotografsko mapiranje lokacij zelenih površin MOC. Na podlagi virov, pridobljenih v prvem delu raziskave, smo pregledali zanimive lokacije, ki bi bile primerne za fotografiranje. Njihovo številčnost in obseg smo nato skrčili na podlagi raznolikosti in reprezentativnosti posameznih lokacij. Izbrane lokacije smo razdelili na gozdne in parkovne površine MOC, zasaditve ob cestah in sprehajalnih površinah in zavarovana drevesa. Za fotografiranje primerov vsake od naštetih kategorij zelenih površin smo izbrali sončne dneve in glede na dostopnost posneli fotografije, ki čim bolj predstavljajo lokacijo oz. okolje, v katerem se nahajajo, ter skrb zanje. Pri lokacijah, kjer je to bilo smiselno, smo dodali še pojasnila glede njihove namembnosti na podlagi vključitve v iniciative ali projekte, v okviru katerih so nastale.

5.2 Omejitve raziskave

Posebnih omejitev pri raziskovanju ni bilo, saj je obstoječa dokumentacija, povezana s prostorskim urejanjem, javno dostopna vsem in jo je bilo enostavno najti na spletu, za zgodnejše dokumente pa smo imeli na voljo literaturo iz Osrednje knjižnice Celje. Prav tako ni bilo ovir pri opazovalni metodi, potrebno je bilo samo izbrati vremensko ustrezen čas in posneti fotografije pomembnejših zelenih površin v mestu z vidika strateškega trajnostnega razvoja prostora.

6 Rezultati in razprava

6.1 Rezultat študije primera

Strategije trajnostnega razvoja pri nas v letih 2011–2014, ko so nastajale deklaracije, navedene v prvem podpoglavju, niso posvečale pozornosti skrbi za zelene površine ali vključevanju prebivalcev vanjo, čeprav je ta pomemben del kakovosti življenjskega okolja v urbanem prostoru. Nanjo se veliko bolj intenzivno osredotoča prostorska zakonodaja, ki je v letu 2017 izpostavila pomembnost načrtovanja zelenih površin kot ene izmed bistvenih tem, ki potrebujejo našo pozornost (Šuklje Erjavec 2017, 5).

Tudi Mestna občina Celje v prostorskem sektorju obravnava, upravlja, vzdržuje in načrtuje kakovostne, večfunkcionalne in medsebojno povezane zelene površine po vzoru primerov dobre prakse, ki smo ju predstavili v prejšnjem poglavju: Ljubljane in Dunaja. Pri obeh je opaziti čedalje intenzivnejše vključevanje prebivalstva, katerega vloga je pri uporabi javnih zelenih površin še posebej pomembna. Prakso trajnostnega razvoja zelenih površin in družbenega vključevanja pri tem v MOC pa bomo preverili v naslednjih poglavjih tega diplomskega dela.

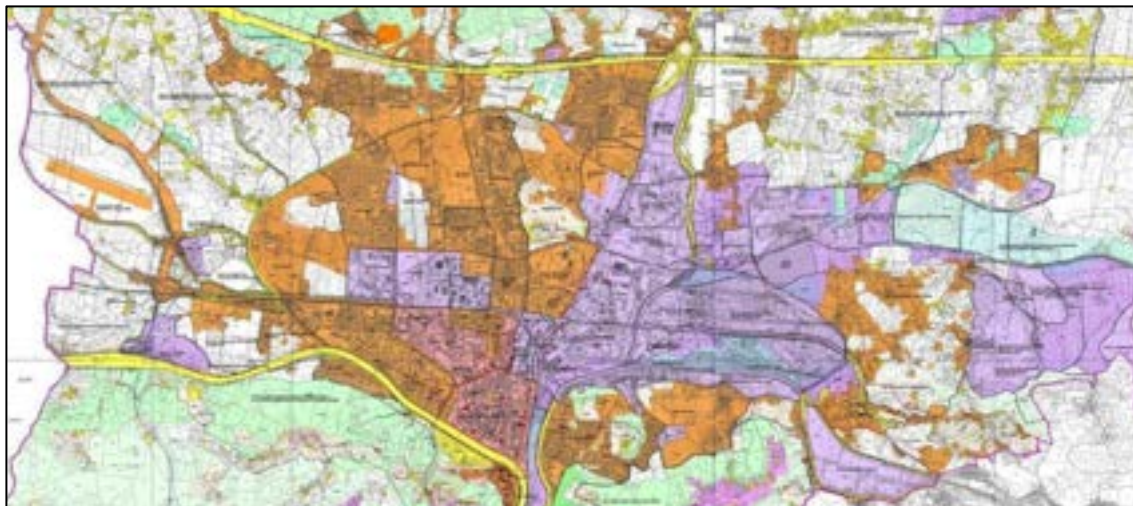
6.1.1 Pregled dokumentov in drugih virov MOC

Celjska mestna občina podobno kot ostali javni upravljavci urbanih okolij v Sloveniji pri načrtovanju mestnih površin pripravlja več dokumentov. V grobem bi jih lahko razdelili na:

1. strateške in pravno-formalno obvezujoče, kot so prostorski akti, objavljeni v Uradnem listu Republike Slovenije ter
2. operativne, ki izhajajo iz vlog različnih javnih in zasebnih partnerjev pri urejanju prostora, pa tudi iniciativ različnih deležnikov, npr. prebivalcev.
3. Med številnimi programi in projekti lahko v primerjavi s starejšimi dokumenti, že omenjenimi v tem diplomskem delu, v katerih ni zaznati konkretnejšega poudarka na zelenih površinah, danes najdemo že veliko več virov, ki se bolj osredotočajo na tematike trajnosti, varstva okolja in z obema povezanih zelenih površin. V tem podpoglavju sledi predstavitev nekaterih izmed teh dokumentov, ki so dostopni splošni javnosti.

6.1.1.1 Prostorski akti

Prostorski akti, med katere sodijo t. i. splošni strateško-usmerjevalni »občinski prostorski načrti«, konkretnejši »občinski prostorski načrti« in še detajlnejši »občinski podrobni prostorski načrti« skupaj z raznimi ostalimi »ureditvenimi načrti« v slovenskih mestih predstavljajo pravno podlago za urejanje prostora.

Slika 7: Občinski prostorski načrt MOC – posnetek zaslona spletnega mesta.

Vir: https://prostor.celje.si/pregledovalnik/celjski_prostorski_plan/celjski_prostorski_plan.html

Legenda	
	Obstoječi zaselek ali stavbišče – predvidena zasebna gradnja brez kompleksnega urejanja
	Površine za stanovanjsko gradnjo in spremljajoče dejavnosti
	Območje zelenih površin
	Javne službe (šolstvo, zdravstvo, uprava, Javne službe)
	Območja proizvodnih, servisnih in gospodarskih dejavnosti – urejanje s PIA
	Transport, skladišča (STC, Interport, Železniški terminal)
	Najboljša kmetijska zemljišča
	Druga kmetijska zemljišča
	Druga kmetijska zemljišča – območja zidanic
	Večnamenski gozd
	Varovalni gozd
	Gozd s posebnim namenom
	Ostalo
	Območje zelenih površin

Slika 8: Legenda občinskega prostorskega načrta MOC – posnetek zaslona spletnega mesta

Vir: https://prostor.celje.si/pregledovalnik/celjski_prostorski_plan/celjski_prostorski_plan.html

Če si ogledamo Celjski prostorski načrt, ki ga prikazuje slika 7 (https://prostor.celje.si/pregledovalnik/celjski_prostorski_plan/celjski_prostorski_plan.html), vidimo barvne oznake splošne rabe na različnih območjih mestne občine Celje. Legenda na sliki 8 zajema vse od različnih pozidanih (stanovanjskih, poslovnih, javnih) površin do površin, namenjenih gozdu (večnamenski gozd, varovalni gozd, gozd s posebnim namenom) in drugih zelenih površin.

Občinski prostorski načrti (kratko »OPN«) imajo osrednjo vlogo konkretnega načrtovanja poseganja v prostor v smislu namenske rabe in izvedbenih pogojev gradnje. Kjer ti niso dovolj detajlni, jih natančneje opredeljujejo t. i. Občinski podrobni prostorski načrti (kratko OPPN), ki se osredotočajo na posamično območje, četrt ali celo ožje v smislu območja gradnje v okviru posamičnih parcel oz. objektov, namenjenih določeni rabi.

Upoštevati morajo predpise, ki urejajo gradnjo ter investitorje in izvajalce gradnje obvezujejo k sledenju namenske rabe prostora. Slednja se lahko spremeni le, če se spremeni prostorski akt in je zanj potreben celoten postopek sprejetja akta, ki zajema:

1. izhodišča za pripravo načrta;
2. sklep o pripravi načrta;
3. poziv državnih nosilcev urejanja prostora k vključitvi v postopek, da podajo mnenje o verjetnosti pomembnejših vplivov na okolje;
4. pripravo osnutka, ki je v komentar na voljo vsem pristojnim strokovnim javnim deležnikom;
5. javno objavo dopolnjenega načrta z javno razgrnitvijo za vpogled in komentar splošni javnosti;
6. ponovno dopolnitev, javno objavo in poziv nosilcem urejanja prostora k mnenju;
7. po dokončni uskladitvi in odobritvi vseh vključenih se načrt objavi v Uradnem listu Republike Slovenije (<https://www.gov.si teme/obcinski-prostorski-akti/>).

Prostorski portal Mestne občine Celje, ki prikazuje Celjski prostorski načrt, poleg ostalih koristnih javnih informacij, kot so mestni javni potniški promet, parkirišča, cestne zapore, servis 48, zajema tudi t. i. »prikaz stanja prostora«, kjer so navedeni veljavni prostorski akti in druge informacije, zanimive predvsem naprednejšim uporabnikom in investitorjem (<https://www.celje.info/aktualno/nov-prostorski-portal-prinasa-stevilne-prednosti-za-obcane-video/>). Celje torej nima Občinskega prostorskega načrta kot takega, saj je ta še vedno v pripravi (<https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2009-01-0420/sklep-o-pripravi-obcinskega-prostorskega-nacrta-mestne-obcine-celje>), vendar pa za urejanje prostora skrbijo že omenjen Celjski prostorski načrt iz leta 2001 skupaj z dopolnitvami in podrobnimi prostorskimi načrti, ki so pripravljeni za posamezna območja MOC.

Ti podrobni prostorski načrti z opredelitvijo namembnosti rabe posameznih območij poleg ostalih pogojev gradnje običajno navajajo ureditve zelenih površin. Gre tako za njihov delež le-teh pri posamičnem stavbnem ali drugem zemljišču kot tudi vsebino oziroma vrsto rastja, ki naj bi se v tem območju zasadilo. Slednje pri pridobitvi dokumentacije za gradnjo opredeljujejo načrti krajinske arhitekture, ki prikazujejo ureditev okolice nekega objekta, umeščenega v prostor. V teoretičnih poglavjih tega diplomskega dela smo se že dotaknili problematike urejanja okolice zasebnih površin, ki jih bomo še omenili, a vendar se želimo najprej osredotočiti na javne zelene površine MOC, ki smo jih s pomočjo portala prostor.celje.si izbrali in posneli za namene naše raziskave.

6.1.1.2 Urbanistični načrt mesta Celje

Konceptualni del Urbanističnega načrta Celje, katerega osnutek je izdelal Razvojni center planiranje d.o.o. Celje (2013), zajema tudi umestitev in razvoj zelenih mestnih površin. Strokovno podlago je izdelal RC PLANIRANJE d.o.o., v povzetku pa UN Celje predstavlja naslednje ključne razvojne smernice:

- »Strukturno-morfološki vidiki vrednotenja so v sintezni karti obravnavani kot:
 - o območja pomembnejših zelenih površin,
 - o členitve in vozlišča.
- Socialno funkcionalni vidiki vrednotenja so v sintezni karti obravnavani kot:

- območja pomembnejših zelenih površin,
- členitve in vozlišča,
- povezave in dostopi.
- Ekološki vidiki vrednotenja so v sintezni karti obravnavani kot:
 - območja pomembnejših zelenih površin.
- Območja konfliktov in degradacij so v sintezni karti obravnavani kot:
 - potenciali za razvoj in povezanost zelenih površin,
 - tampon cone,
 - povezave in dostopi (prav tam, str. 35).«

V mestnem jedru se urbanistični načrt navezuje predvsem na problematiko povezave zelenih površin v smeri sever-jug ter proti vzhodu. V času od zasnove Urbanističnega načrta Celje so bile nekatere povezave že izvedene; na primer nova prometna povezava Ostrožno - Nova vas s sprehajalno potjo na novo urejeni brežini ob Koprivnici. V lanskem letu je bila zgrajena. Kljub temu menimo, da je glavne smernice, ki jih za razvoj zelenih površin podaja ta dokument, pomembno navesti, saj so botrovale tako že izvedenim kot prihajajočim dodelavam zelenih območij mesta. Pri zasnovi zelenega sistema MOC so urbanisti celovito upoštevali »analize in sintezne ugotovitve, ki opredeljujejo potencialne prostora s strukturno-morfološkega, socialno-funkcijskega in ekološkega vidika zelenega sistema, vključno s potenciali degradiranih območij in območij, ki smo jih opredelili kot območja konfliktov, območja nasprotujočih rab« (prav tam).

Urbanistični načrt poudarja, da je mestne komunikacije potrebno urediti na način, da postanejo tudi rekreativne površine za prebivalce, ki se jih radi poslužujejo za kolesarjenje ali sprehajanje, ne le za transport. Pri tem poudarjajo pomen zelenih pasov z drevoredi in grmovnicami, ki potekajo med cestami in pešpotmi oz. kolesarskimi stezami. Največ potenciala UN pripisuje območju zapuščene betonarne v Medlogu, deponije v Bukovžlaku in kamnolomu v Zagradu. Za vključitev med športno-rekreacijske površine pa predlaga območji ob igrišču OŠ Frana Roča in površino med avtocesto ter pozidavo na Hudinji, ki bi prinesla pomemben zeleni tampon v smislu protiprašne in protihrupne zaščite. Nadalje snovalci predlagajo ponovno oživitev rekreacijskega območja Petriček, ki naj bi se preko mostu povezal s parkovno-rekreativnimi površinami omenjene betonarne. Urbanistični načrt je tako pomembna podlaga prostorskih aktov, ki so pravna podlaga urejanja prostora.

6.1.1.3 Drugi javno dostopni viri o zelenih površinah MOC

MOC skrbi za številne javne zelene površine, ki jih prikazuje tudi zemljevid objavljen na portalu prostor.celje.si. Slika 9 na naslednji strani prikazuje posnetek zaslona omenjenega portala. Razen prikaza zelenih površin nam zemljevid ne daje več informacij o načrtovanju njihovega razvoja. Na temo trajnostne strategije zelenih površin bolj podrobno odgovarja spletišče Urejeno – zeleno (<https://urejeno-zeleno.celje.si/>), ki je prav tako pod upravljanjem MOC in prebivalce mesta obvešča ter poziva k skrbi za zelene površine v našem urbanem območju. Informacije spletnega mesta med drugim prikazujejo tudi zavarovana drevesa, ki jih navaja drugi del naše študije primera.

Slika 9: Zelenе površine – posnetek zaslona spletnega mesta.

Vir: https://prostor.celje.si/pregledovalnik/zelen_e_povrsine/zelen_e_povrsine.html

6.1.2 Predstavitev zelenih površin s fotografskim mapiranjem

V prvem delu raziskave tega diplomskega dela smo postavili okvire za določanje zelenih površin v Celju. Drugi del študije primera pa se osredotoča na fotografsko mapiranje zelenih površin mesta, ki jih želimo predstaviti v tem poglavju. Fotografije so bile posnete s pametnim telefonom avtorice diplomskega dela v obdobju od 25. julija do 25. avgusta 2021 in zajemajo tudi lokacije in naslove fotografij, ki podpirajo njihovo vsebino. Pri nekaterih fotografijah smo navedli tudi dodatne informacije in zanimivosti predstavljenih zelenih površin.

6.1.2.1 Gozdne površine MOC

Prva in med Celjani zaradi obsega najbolj prepoznavna zelena površina je celjski Mestni gozd. Gre za območje južnega roba mesta pod Anskim vrhom in Miklavškim hribom, ki se razprostira na 94 hektarih ter prebivalcem omogoča 14 kilometrov urejenih in s smerokazi opremljenih sprehajalnih poti. Dolgoročna strategija celjskega Mestnega sveta je projekt »Mestni gozd Celje« zasnovala na pobudo Zavoda za gozdove Slovenije. Njen cilj je trajnostna ureditev, o kateri priča tudi partnerstvo v projektu »Gozdovi za mesta – GREEN4GREY«, ki je v Mestni gozd poleg tradicionalno uveljavljenih sprehajalnih poti umestila rekreativno-doživljajske površine in največjo drevesno hišo v Sloveniji (<https://www.celje.si/sl/kartica/mestni-gozd>).

Slika 10: Pogled na Mestni gozd.

Vir: lastni

Slika 11: Zemljevid Mestnega gozda ob eni od sprehajalnih poti.

Vir: lastni

Slika 12: Označitev sprehajalnih poti Mestnega gozda.

Vir: lastni

Slika 13: Drevesna hiša v Mestnem gozdu.

Vir: lastni

Slika 14: Igrišče na jasi Mestnega gozda v okviru projekta »Gozdovi za mesta – GREEN4GREY«.

Vir: lastni

6.1.2.2 Parkovne površine

Celje se ponaša s številnimi parkovnimi površinami. Poleg znanega parka ob vstopu v staro mestno jedro pri Gledališkem trgu in Mestnega parka najdemo številne parkovne zasaditve ob objektih javne rabe, kot so vrtci in šole, pa tudi med zasebnimi stanovanjskimi površinami. Na koncu tega podpoglavja smo mednje vključili tudi druga podobna območja, kot je na primer sadovnjak na hribu Golovec. Fotografije omenjenih območij z navedbami lokacij sledijo v nadaljevanju.

Slika 15: Mestni park.
Vir: lastni

Slika 16: Mlada zasaditev ob sprehajalni poti v Mestnem parku.
Vir: lastni

Novo zgrajen most v Mestnem parku predstavlja trajnostni primer umeščanja

novogradnje, tako da drevesa ostanejo v svoji funkciji. Most čez Savinjo jih je zaobšel.

Slika 17: Mestni park – pogled proti Savinji v območju novega mostu.

Vir: lastni

Slika 18: Parkovna zasaditev na vstopu v mestno središče (pogled proti JZ).

Vir: lastni

Slika 19: Parkovna zasaditev na vstopu v mestno središče (pogled proti V).

Vir: lastni

Slika 20: Parkovna zasaditev na javni površini med stanovanjskimi hišami v centru.

Vir: lastni

Sledi primer dodatne zasaditve dreves znotraj »atrija« med stanovanjskimi bloki okoli igrišča. Tam je bil postavljen tudi fitnes na prostem.

Slika 21: Primer zasaditve dreves v atriju med stanovanjskimi bloki ob igrišču (1).

Vir: lastni

Slika 22: Primer zasaditve dreves v atriju med stanovanjskimi bloki ob igrišču (2).

Vir: lastni

Tudi območja mestnih vrtčevskih dvorišč predstavljajo pomembne parkovne površine urbanih središč, saj so že tradicionalno bogato zazelenjena in vzdrževana. Primer prikazujeta naslednji fotografiji igrišč, kjer se z rastlinami skrbno ravna.

Slika 23: Primer bogate zasaditve na igrišču javnega vrtca (1).

Vir: lastni

Slika 24: Primer zasaditve pred igriščem javnega vrtca in na njem (2).
Vir: lastni

V mestnem jedru je svoj prostor dobila tudi iniciativa zaščite čebel, imenovana Čebelje oaze, ki je del vseslovenskega projekta Rotaract. Lokacija je prikazana na naslednjih dveh slikah.

Slika 25: Napisna plošča ob čebelarjem prijazni zasaditvi pred SLG Celje.
Vir: lastni

Slika 26: Čebelam prijazna zasaditev pred SLG Celje.

Vir: lastni

Mestni sadovnjak na Golovcu predstavlja še eno naravno-zgodovinsko pomembno zasaditev v območju mesta Celje. Stara drevesa se ohranjajo, obenem pa se skrbi za zasaditve novih dreves. Pomembnejša izmed slednjih je bila zasaditev 16 novih dreves, namenjenih 16 državam, ki so sodelovale na evropskem nogometnem drevesu. Kot zanimivost je potrebno dodati tudi, da so drevesa zasadili otroci, kar prispeva k dodatnemu ozaveščanju naslednjih generacij o pomenu zelenih površin v mestih in doprinaša k dolgoročnemu izpolnjevanju trajnostne strategije. Sadovnjak na Golovcu prikazujeta naslednji fotografiji.

Slika 27: Stara sadna drevesa v mestnem sadovnjaku na Golovcu.

Vir: lastni

Slika 28: Nova zasaditev v mestnem sadovnjaku na Golovcu.

Vir: lastni

6.1.2.3 Zasaditve ob cestah in sprehajalnih površinah

Kot tretjo kategorijo zelenih površin v MOC smo določili zasaditve ob poteh in cestah ter drugih prometnih površinah, kot so javna parkirišča. Pomen dreves je ob območjih, kjer je visoka koncentracija prometa, še posebej velik. Poleg okoljskih obremenitev zaradi izpuhov motornih vozil namreč pločevinasti objekti v toplejših obdobjih leta povzročajo tudi dodatno segrevanje zraka (učinek tople grede). Obe posledici prometnih mestnih območij pa pomagajo uravnati prav velika in razvejana drevesa, ki ne le zastirajo vozila in preprečujejo dodatno segrevanje, temveč delujejo tudi kot »filter« ogljikovega dioksida, ki ga uporabljajo pri fotosintezi. Podobno drevesa v mestnih »peš conah«, namenjenih družbeni rabi, prinašajo ne le estetsko dopolnitev urbanega okolja, temveč tudi prijetno senco in ohlajitev v ekstremno vročih poletnih obdobjih, ki bodo glede na sodobne trende čedalje intenzivnejša in pogostejša.

V skupino zelenih površin, zastopanih v tem podpoglavju, smo zato poleg drevoredov vključili tudi nekatere druge urejene zelene površine, izvzeli smo le posamezna zavarovana drevesa v MOC, ki jih predstavljamo v nadaljevanju.

Slika 29: Priljubljena sprehajalna promenada ob Savinji, obdana s platanami.

Vir: lastni

Pomemben trajnostni vidik strateškega pristopa k ohranjanju zelenih površin v mestih so poleg rednega urejanja površin tudi nove zasaditve nadomestnih dreves. Primer lahko vidimo na Stritarjevi in Kersnikovi ulici, kjer so stara oz. bolna drevesa nadomestili z novimi. Prikazujeta ju naslednji fotografiji.

Slika 30: Drevored na Kersnikovi ulici. Bolna drevesa so nadomestili z novimi.

Vir: lastni

Slika 31: Drevored na Stritarjevi ulic z novimi zasaditvami nadomestnih dreves.

Vir: lastni

Slika 32: Drevored na javnem parkirišču Spodnji grad.

Vir: lastni

Slika 33: Zasaditev pri III. osnovni šoli.

Vir: lastni

Slika 34: Drevored na obrobju igrišča pri IV. osnovni šoli.

Vir: lastni

Strategija MOC za trajnostni razvoj zajema tudi spodbujanje rabe trajnostnih prevoznih sredstev, kot so električna kolesa, namenjena izposoji. Poleg nove postaje za najem, umeščene v okviru projekta KolesCe, lahko med dvema prometnima cestama v gosto naseljenem predelu Celja opazimo zasaditev, ki jo prikazujeta naslednji dve sliki.

Slika 35: Zasaditev med dvema prometnima cestama v gosto naseljenem predelu Celja.

Vir: lastni

Slika 36: Nova postaja za javni najem koles.

Vir: lastni

MOC v svoji urbanistični zasnovi skladno s trajnostno strategijo zagotavlja tudi zasaditve v prenovljenih mestnih območjih. Sledita fotografiji obnovljenih površin Muzejskega trga in Gubčeve ulice.

Slika 37: Primer novih zasaditev pri sodobni ureditvi mestnega jedra – Muzejski trg.
Vir: lastni

Slika 38: Primer novih zasaditev pri sodobni ureditvi mestnega jedra – Gubčeva ulica.
Vir: lastni

6.1.2.4 Zavarovana drevesa

Celje ima 12 območij, kjer so drevesa zaščitena. Gre tako za avtohtone slovenske vrste, kot so hrast, lipa, hruška in bukev, kot tudi za tujerodne vrste, na primer duglazijo in platano. Portal Urejeno – zeleno (<https://urejeno-zeleno.celje.si/index.php/zavarovana-drevesa>) navaja in opisuje naslednje:

- Boštjanova hrasta,
- Pečovniški Duglaziji,
- bukev na Anskem vrhu,
- platana pri hotelu Štorman,
- hrasta v Novi vasi,
- platana pri železniški postaji,
- Intiharjeva lipa,

- platana pri Zgornjem Lanovžu,
- Martunova hruška,
- Plevčakov hrast,
- Medloške platane in
- Trobiševa bukev.

Med najbolj znanimi drevesi v Celju je platana pri železniški postaji, ki je zaščiten kot naravni spomenik. Kot pomemben estetski element krasi območje ene glavnih mestnih vpadnic. Portal Urejeno – zeleno (<https://urejeno-zeleno.celje.si/index.php/zavarovana-drevesa>) pravi, da je verjetno prav zato ta mogočen primerek v Evropi zelo razširjene tujerodne vrste še vedno ohranjen med obema pasovoma ceste na Ulici XIV. divizije, ki je tudi glavna celjska povezovalna prometnica v smeri Laškega.

Slika 39: Zaščiten platana pri železniški postaji.

Vir: lastni

6.2 Razprava

Trajnostni razvoj zelenih površin v urbanih središčih, ki smo ga raziskovali in utemeljevali skozi celotno diplomsko delo, je čedalje pomembnejše vodilo razvoja mest pri nas in po svetu. Celje kot izbran primer naše študije predstavlja mesto s tradicijo zazelenitev in splošne javne rabe ter skrbi zelenih površin v mestu. Čeprav je v prejšnjem stoletju potreba po njihovem razvoju šele prihajala v veljavo, saj so kot prednostne naloge z vidika varovanja okolja odgovorni izvajali predvsem ukrepe za zmanjšanje onesnaženja zaradi industrije (odpravljanje posledic onesnaževanja zaradi izpustov cinkarne), komunalnih odpadkov (gradnja čistilne naprave) ter se pri urejanju naravnih površin osredotočali predvsem na bregove Savinje, ki je skupaj s pritoki predstavljala veliko poplavno ogroženost prebivalstva, pa so različne formalne in neformalne iniciative zadnjih nekaj desetletij prinesle intenzivno usmeritev v ohranjanje in revitalizacijo zelenih mestnih površin.

Namen diplomskega dela je bil raziskati in povzeti pregled trajnostnega razvoja zelenih površin v mestu Celje s pomočjo dokumentacije, primerjave z drugimi mesti in prikazom izbranih mikrolokacij mestnih zazelenitev.

Cilj 1: *»Preučiti literaturo na področju trajnostnega razvoja, osredotočeno na razvoj zelenih površin v mestu,«* smo obravnavali s primeroma Dunaja in Ljubljane, dveh evropskih mest z močno sidranim zavedanjem o vlogi dreves, zelenic, parkov, gozdov, rečnih brežin in drugih zasaditev, ki dajeta dober zgled za vključevanje rastlin v dolgoročne mestne prostorske načrte.

Nato smo v prvem delu študije primera želeli doseči cilj 2: *»Preveriti in povzeti uradno dokumentacijo razvoja zelenih površin mesta Celje in drugih mest.«* Pri tem smo ugotovili, da MOC sicer nima dokumenta, imenovanega Občinski prostorski načrt. Za zdaj ga nadomešča Občinski mestni načrt (najnovejša različica je še v pripravi). Mnoge usmeritve Urbanističnega načrta Celje, ki je že ob pripravi osnutka zajel in predvidel primerna območja za zazelenitev, pa se pri mestnih gradbenih projektih že upošteva in izvaja z namenom dviga kakovosti življenja prebivalcev in dolgoročnega strateškega načrtovanja zelenih mestnih površin.

Poleg dostopne dokumentacije je pomembna tudi realizacija načrtov, ki dejansko pomeni skrb za ohranjanje in povezovanje zelenih mestnih površin. Cilj 3: *»S terensko raziskavo locirati zelene površine mesta Celje in s fotografijami dokumentirati izbrane mikrolokacije.«* nam je predstavljal večji izziv, saj smo se morali odločiti, katere izmed mnogih zelenih površin bomo izbrali za predstavitev v tem diplomskem delu. Fotografije, posnete za namene tega diplomskega dela, se osredotočajo na raznovrstna pomembna zelena bogastva našega mesta in pričajo o skrbi za revitalizacijo obstoječih ter umeščanje novih dreves, grmovnic in drugih rastlin v urbanem prostoru.

Na podlagi ciljev, ki smo jih dosegli v okviru diplomskega dela, v nadaljevanju obravnavamo tudi zastavljene hipoteze. Hipotezo 1: *»V Celju zelene površine predstavljajo pomemben del trajnostnega razvoja mestne občine.«* smo preverili s pomočjo pregleda obstoječih javno dostopnih formalnih dokumentov MOC. Trajnostna strategija MOC ne obstaja v obliki kot na primer Trajnostna strategija MOL (Mestna občina Ljubljana, Oddelek za urbanizem, 2002), najdemo pa druge vire, kot so Prostorski portal (2017), osnutek Urbanističnega načrta Celje (2013) in osnutek Občinskega programa varstva okolja Mestne občine Celje 2016–2020 (2015), ki vseeno odražajo sistematično dolgoročno skrb za zelene površine mesta ter vključevanje njihovega trajnostnega razvoja v splošno načrtovanje mesta. Hipotezo 1 zato delno potrjujemo.

Hipoteza 2 se glasi: *»Mestna občina Celje skrbi za ohranjanje obstoječih in širjenje zelenih površin na območjih novo grajenih in obnovljenih delov mesta.«* Raziskovanje skrbi za zelene površine je predstavljalo terenski del študije primera. Iz raznolikosti vrst zelenih površin, njihovih lokacij in zastopanosti lahko sklepamo, da se v mestu redno vzdržuje in skrbi tako za ohranjanje zelenih površin (na primer zasaditev nadomestnih dreves na Stritarjevi ulici, ohranitev platane na ul. XIV. divizije itd.). Poleg tega pa lahko iz fotografij obnovljenih delov mesta, kot sta Muzejski trg in Gubčeva ulica, vidimo tudi umestitve dreves na lokacije, kjer jih prej ni bilo. Hipotezo 2 na podlagi teh ugotovitev potrjujemo.

Sledi še hipoteza 3: *»V sodelovanju z različnimi iniciativami se v mestu Celje in njegovi*

neposredni okolici izvajajo različni projekti za razvoj zelenih površin, namenjenih družbeni rabi.» Vključevanje v mednarodne projekte, kot je »Gozdovi za mesta – GREEN4GREY« pomeni strateške in premišljene izboljšave v smislu vzdrževanja gozdnih površin v sodelovanju z javnimi iniciativami. Zasajevanje mladih dreves v primeru revitalizacije sadovnjaka na Golovcu in skrb za urejanje javnih zelenih površin kažeta na uresničevanje ciljev »zelenе politike mest«, v katere se vključuje tudi lokalno prebivalstvo. Slednje utrjuje zavedanje pomena javne rabe zelenih površin v mestu tudi med meščani in meščankami. Hipotezo 3 potrjujemo.

Diplomsko delo v svoji študiji primera predstavi številna zelena območja mesta Celje, a jih je enostavno preveč, da bi jih našteali v celoti. Zato smo se osredotočili predvsem na raznolikost lokacij, kjer lahko najdemo zelene površine in kjer se pojavljajo priložnosti njihove družbene rabe. S tem smo dosegli celovit pogled na mesto kot celoto, ki vključuje različne vidike življenja, kateremu kakovost dviguje prav zeleni sistem, ki se v mestu razvija kljub morebiti pomanjkljivi formalni dokumentaciji za strateško planiranje urbanih površin. Menimo, da smo z mapiranjem izbranih lokacij zelenih površin v mestu Celje potrdili hipotezo, da »v Celju zelene površine predstavljajo pomemben del trajnostnega razvoja mestne občine, kar dokazuje tudi njihovo ohranjanje in širjenje«.

Potencial, ki ga odpira diplomsko delo, je nadaljnje raziskovanje zelenih površin. V celoti je skladno z obstoječo formalno dokumentacijo, tako potrjeno kot tisto v izdelavi. Povezava obeh vidikov izvedbenega in teoretičnega, bi lahko pomembno doprinesla k nadaljnjemu razvoju zelenih površin ne le v raziskovalnem oz. študijskem temveč tudi praktičnem pomenu trajnostnega strateškega razvoja mesta Celje, ki vključuje tudi zelene površine.

7 Zaključek

Danes se v mestih srečujemo z intenzivirano koncentracijo prebivalcev, ki v različnih aspektih bivanja, ekonomskem, kulturnem, izobraževalnem, kulturnem in drugih, vplivajo na spreminjanje okolja, v katerem živijo. Okoljski vpliv močnega porasta prebivalstva skupaj s širjenjem urbanih območij tako po svetu kot pri nas predstavlja velik trajnostni izziv. Zelene površine v mestih so tiste, ki lahko pomagajo k ponovnemu okoljskemu ravnovesju in ne doprinesejo le h kakovosti zraka, vode, zmanjševanju temperaturnih obremenitev, temveč so tudi čedalje bolj ekonomsko učinkovite. Investitorji, delodajalci in turistični ponudniki se čedalje bolj zavedajo pomena zelenega okolja in so zato tudi naložbe v mesta z več zelenimi površinami zanje bolj privlačne (Rostami, 2013).

Tudi Celje se je v preteklosti že soočilo s številnimi izzivi z vidika trajnostnega delovanja mest, kot je sanacija in preventiva posledic onesnaževanja zaradi industrijskih izpustov, urejanje deponije odpadkov ter čistilna naprava, ki deluje že od leta 2004. Zadnji dve desetletji pa se tudi Celje usmerja k urejanju mesta in poleg obnove infrastrukture in stavb v načrtovanje mesta vključuje tudi zelene površine. Pri tem sledi osnutku Urbanističnega načrta Celje (2013) in izvaja pomembne korake tako k revitalizaciji kot vzdrževanju in umeščanju novih zelenih površin v urbana območja.

Platana pri železniški postaji, okrog katere je speljana ena od glavnih medkrajevnih povezav, je morda eden izmed najočitnejših pokazateljev interesa ohranjanja narave. Poleg tega pa tudi projekti, kot je ureditev sprehajalnih in rekreativnih površin v Mestnem gozdu ter zazelenitve novih prometnih površin, predstavljenih v tem diplomskem delu, prinašajo višjo kakovost bivanja v mestu in predstavljajo izhodišče za nadaljnje izvajanje trajnostne strategije.

Slovenska zakonodaja z javnimi razgrnitvami prostorskih načrtov zahteva možnost vključevanja prebivalcev za njihovo sprejemanje. Pomembno pa je, da Celje v trajnostnem duhu izkorišča tudi neformalne kanale družbene aktivnosti na tem področju, kot na primer kaže projekt zasaditve novih sadnih dreves na Golovcu. Vse naštetu kaže, da je MOC na dobri poti izvajanja trajnostnega razvoja zelenih površin in se s svojo trajnostno strategijo lahko primerja z Ljubljano in Dunajem.

8 Viri in literatura

ANATOVSKY, Eugen in LÖW, Jana. 2019. Why Vienna gets high marks. 1. izd. Luksemburg: European Investment Bank. ISBN 978-92-861-3870-6.

BREILING, Meinhard in RULAND, Gisa. 2008. The Vienna Green Belt: From Localised Protection to a Regional Concept. V: Urban green belts in the twenty-first century . 1. izd. Hampshire: Ashgate Publishing Limited. Str. 167–183. ISBN: 978-0-7546-4959-5. Dostopno na spletnem naslovu: https://www.academia.edu/38856198/URBAN_GREEN_BELTS_IN_THE_TWENTY_FIRST_CENTURY

DANUBE Island. 2021. [Online]. [Citirano 25. jul. 2021; 14:42]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.getyourguide.com/danube-island-l20193/>

DOLEJŠI, Nataša. 2014. Vloga drevja pri čiščenju zraka v urbanih in industrijskih okoljih. V: Strokovni posvet s temo V sonaravni vrt po znanje in spretnost, Hortikultura - možnosti, priložnosti, prenos dobre prakse: zbornik 6. strokovnega posveta s temo Drevesa, naše bogastvo, Celje, 15. oktober 2014. Celje: Šola za hortikulturo in vizualne umetnosti Celje, Višja strokovna šola. Str. 40–47. ISBN 948-961-6703-59-8.

DRYZEK, John. S. 2018. Politika Zemlje: okoljski diskurzi. 1. izd. Ljubljana: Inštitut ČKZ. ISBN 978-961-6392-75-4.

GAJŠEK, Miran. 2015. TRAJNOSTNA URBANA STRATEGIJA MESTNE OBČINE LJUBLJANA 2014–2020. Ljubljana: Mestna občina Ljubljana.

GOBEC, Katja. 2009. Trajnostni razvoj z izbranimi poglavji iz biologije. 1. izd. Šentjur: Šolski center, višja strokovna šola. ISBN 978-961-6622-09-7.

GREGORIČ, Marta. 2009. Socialna ekologija in inovativni primeri trajnostnega razvoja. V: Za manj negotovosti: aktivno državljanstvo, zdrav življenjski slog, varovanje okolja. 1. izd. Ljubljana: Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani. Str. 249–262. ISBN 978-961-253-039-6.

DOLEJŠI, Nataša. 2024. Vloga drevja pri čiščenju zraka v urbanih in industrijskih okoljih. V: HORTIKULTURA – možnosti, priložnosti, prenos dobre prakse, zbornik 6. strokovnega posveta s temo Drevesa, naše bogastvo. Celje: Šola za hortikulturo in vizualne umetnosti Celje, Višja strokovna šola. Str. 40–47. ISBN 978-961-6703-59-8.

EGGER, Tamara. 2020. How do you plan in Vienna? 7 urban planning lessons from the Vienna Exchange Program. [Online]. [Datum zadnjega popraviljanja 10. jan. 2020]. [Citirano 25. jul. 2021; 12:19]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://blogs.iadb.org/ciudades-sostenibles/en/how-do-you-plan-in-vienna-urban-planning-lessons-from-vienna-exchange-program/>

IPoP. 2013. Začasna raba prostora – revitalizacija z majhnimi koraki. [Online]. [Datum zadnjega popraviljanja 30. sep. 2013]. [Citirano 25. jul. 2021; 15:03]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://ipop.si/2013/09/30/zacasna-raba-prostora-revitalizacija-z-majhnimi-koraki/>

JANSSON, Märit. 2014. Green space in compact cities: the benefits and values of urban

ecosystem services in planning. V: *Nordic Journal of Architectural Research*, jan., let. 2014, št. 2, Str. 139–160.

JAVNE ZELENE POVRŠINE V LJUBLJANI (MANJŠE). 2019. [Online]. [Datum zadnjega popravljanja 2019]. [Citirano 25. jul. 2021; 15:46]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.ljubljana.si/sl/moja-ljubljana/ljubljana-zate/pregled-vseh-projektov/javni-parki-in-zelene-povrsine-v-ljubljani/>

JAVNE ZELENE POVRŠINE (VEČJE). 2019. [Online]. [Datum zadnjega popravljanja 2019]. [Citirano 25. jul. 2021; 15:52]. Dostopno na spletnem naslovu: https://www.ljubljana.si/sl/moja-ljubljana/ljubljana-zate/pregled-vseh-projektov/javne-zelene-povrsine-vecje/#SP_2675

KOPRSKI OPTIMIZEM. 2019. [Online]. [Datum zadnjega popravljanja 18. apr. 2019]. [Citirano 25. jul. 2021; 16:06]. Dostopno na spletnem naslovu: https://www.ljubljana.si/sl/moja-ljubljana/ljubljana-zate/pregled-vseh-projektov/javne-zelene-povrsine-vecje/#SP_2675

KRANJEC, Mankica. 2021. Tivoli Park – Escape from the city rush. [Online]. [Datum zadnjega popravljanja 23. jul. 2021]. [Citirano 25. jul. 2021; 13:21]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.spottedbylocals.com/ljubljana/tivoli-park/>

LUKŠIČ, Andrej A. 2009. Trajnostni razvoj, znanstveni diskurz in nova politika. V: *Za manj negotovosti: aktivno državljanstvo, zdrav življenjski slog, varovanje okolja*. 1. izd. Ljubljana: Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani. Str. 263–275. ISBN 978-961-253-039-6.

MAŠAT, Nina. 2004. Okoljske razmere v Mestni občini Celje in trajnostni razvoj v razvojnih načrtih. V: *Trajnostni razvoj – od strategije do prakse*. 1. izd. Celje: Fit media. Str. 77–79. ISBN 961-6283-17-0.

MESTNA OBČINA LJUBLJANA, ODDELEK ZA URBANIZEM. 2002. Trajnostni razvoj Mestne občine Ljubljana, strategija. 1. izd. Ljubljana: Mestna občina Ljubljana.

MESTNI GOZD. 2021. [Online]. [Citirano 28. avg. 2021; 16:18]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.celje.si/sl/kartica/mestni-gozd>

MREŽA ZA PROSTOR. 2020. [Online]. [Citirano 25. jul. 2021; 16:23]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.mrezaprostor.si/>

NOTAR, Marko, LOOSE, Alenka in JAZBIŠEK SERŠEN, Nataša. 2004. Mestna občina Ljubljana in predlog tematske strategije urbanega okolja (Trajnostna naravnost MOL na področju varstva okolja). V: *Trajnostni razvoj – od strategije do prakse*. 1. izd. Celje: Fit media. Str. 62–67. ISBN 961-6283-17-0.

OBČINSKI PROGRAM VARSTVA OKOLJA MESTNE OBČINE CELJE 2016–2020 (OSNUTEK). 2015. 1. izd. Celje: Območno razvojno partnerstvo osrednje celjsko Simbio, d. o. o.

PETERLIN, Marko. 2015. Lokalne pobude in urbani razvoj. V: *Skupnostne prakse v urejanju prostora: lokalne pobude in urbani razvoj*. Zbornik prispevkov s posveta. 1. izd.

Ljubljana: Inštitut za politike prostora. Str. 5–7.

PROSTORSKI PORTAL MESTNE OBČINE CELJE. 2017. Zelene površine. [Online]. [Citirano 4. jul. 2021; 12:54]. Dostopno na spletnem naslovu: https://prostor.celje.si/pregledovalnik/zelene_povrsine/zelene_povrsine.html?r=3.

PROSTORSKI PORTAL MESTNE OBČINE CELJE: KAJ LAHKO VIDITE (VIDEO). 2017. [Online]. [Datum zadnjega popravljaja 8. jul. 2017]. [Citirano 28. avg. 2021; 15:24]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.celje.info/aktualno/nov-prostorski-portal-prinasa-stevilne-prednosti-za-obcane-video/>

RASR, RAZVOJNA AGENCIJA SAVINJSKE REGIJE. 2013. Deklaracija trajnostnega razvoja Savinjske regije. Povzetek izvajanja za obdobje 2012/2013. Celje: RASR, Razvojna agencija Savinjske regije.

RASR, RAZVOJNA AGENCIJA SAVINJSKE REGIJE. 2014. Deklaracija trajnostnega razvoja Savinjske regije od njenih začetkov do sto in enega podpisnika. Celje: RASR, Razvojna agencija Savinjske regije.

REPUBLIKA SLOVENIJA. 2021. Občinski prostorski akti [Online]. [Datum zadnjega popravljaja 27. maj 2021]. [Citirano 28. avg. 2021; 16:39]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.gov.si teme/obcinski-prostorski-akti/>

ROSTAMI, Raheleh. 2013. Urban green spaces and city sustainability. V: Asian Journal of Microbiology, Biotechnology and Environmental Sciences. [Online]. Maj, let. 15, št. 2. [Citirano 30. avg 2021; 16:36]. Str. 441–446. Dostopno na spletnem naslovu: https://www.researchgate.net/publication/285205600_Urban_green_spaces_and_city_sustainability. ISSN-0972-3005

SIMONETI, Maja. 2021. Anketa o mestnih drevesih – javnost bi podprla ukrepanje oblasti na področju ravnanja z mestnim drevjem [Online]. [Datum zadnjega popravljaja 23. jul. 2021]. [Citirano 25. jul. 2021; 16:39]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.mrezaprostor.si/aktualno/clanki/anketa-o-mestnih-drevesih-javnost-naklonjena-ukrepom-oblasti-za-varovanje-mestnega-drevja/>

SKLEP O PRIPRAVI OBČINSKEGA PROSTORSKEGA NAČRTA MESTNE OBČINE CELJE. 2008. V: Uradni list, 23. december, let. 09, št. 13. Str. 1706. Št. 3505-0002/2007.

STRAUS, Matevž. 2015. Skupnostne prakse v urejanju prostora: primer Dunaja. V: Skupnostne prakse v urejanju prostora: lokalne pobude in urbani razvoj. Zbornik prispevkov s posveta. 1. izd. Ljubljana: Inštitut za politike prostora. Str. 8–13.

ŠROT, Bojan. 2004. Do višje kakovosti življenja. V: Trajnostni razvoj – od strategije do prakse. 1. izd. Celje: Fit media. Str. 4. ISBN 961-6283-17-0.

ŠUKLJE ERJAVEC, Ina. 2020. Zeleni sistemi v mestih in naseljih, usmerjanje razvoja zelenih površin, priročnik. 1. izd. Ljubljana: Ministrstvo za okolje in prostor, Direktorat za prostor, graditev in stanovanja, 2020. ISBN 978-961-6276-48-1.

RAZVOJNI CENTER PLANIRANJE D.O.O. CELJE. 2013. Urbanistični načrt Celje

(osnutek).

UREJENO – ZELENO. 2021. [Online]. [Citirano 28. avg. 2021; 15:53]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://urejeno-zeleno.celje.si/>